

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS POLITIKŲ IR VALSTYBĖS PAREIGŲNŲ  
DARBO APMOKĖJIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1904 PAKEITIMO ĮSTATYMO  
PROJEKTO  
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

**1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai**

Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 29 d. nutarimą Nr. KT16-N7/2019 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo priedėlio I skirsnio 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 29 d. nutarimas Nr. KT16-N7/2019) ir į Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Ilgalaikio tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategijos patvirtinimo“ projekte Nr. XIIIIP-3464, pateiktame Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. 462 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Ilgalaikio tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategijos patvirtinimo“ projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ (toliau – Ilgalaikė tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategija), išreikštą poziciją sistemiskai persvarstyti valstybės pareigūnų ir valstybės politikų darbo apmokėjimo nuostatas, siekiant išlaikyti jų proporcingumą su kitų viešojo sektoriaus darbo užmokestį reglamentuojančių įstatymų nuostatomis.

Įstatymo projekto tikslas – padidinti valstybės politikų ir valstybės pareigūnų pareiginės algos koeficientus, savivaldybių merams ir jų pavaduotojams nustatyti papildomus objektyvius kriterijus pareiginei algai apskaičiuoti, įgyvendinant Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 29 d. nutarimą Nr. KT16-N7/2019, bei sistemiskai spręsti kitų valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo problemas, suderinant šių politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo dydžius su valstybės tarnautojų darbo apmokėjimu ir sudarant sąlygas mokėti teisingą darbo užmokestį, neleidžiantį atsirasti nepagrįstoms darbo užmokesčio dydžių disproporcijoms, taip pat suvienodinti valstybės politikų ir valstybės pareigūnų priedo už ištarnautus Lietuvos valstybei metus skaičiavimo tvarką su valstybės tarnautojams taikoma minėto priedo skaičiavimo tvarka.

**2. Projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai**

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, bendradarbiaudama su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Lietuvos savivaldybių asociacija.

**3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami projekte aptarti teisiniai santykiai**

Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo (toliau – Įstatymas) priedėlyje yra numatyti konkretūs valstybės politikų ir valstybės pareigūnų pareiginės algos koeficientai baziniais dydžiais. Savivaldybių merų ir jų pavaduotojų pareiginės algos suskirstytos į dvi grupes pagal savivaldybės gyventojų skaičių, kuris yra didesnis arba mažesnis negu 100 tūkst. gyventojų. 2019 metų pareiginės algos bazinis dydis nustatytas Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2019 metais, įstatymu ir yra 173 eurai. Siekiant laikinai išvengti valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų atlyginimų disproporcijų, Įstatymo 3 straipsnio 9 dalyje numatyta priedėlio IV skirsnyje numatytiems valstybės pareigūnams mokėti didesnę darbo užmokestį negu toje įstaigoje dirbančio didžiausią darbo užmokestį gaunančio valstybės tarnautojo ar darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, praėjusių metų vidurkį: įstaigos vadovui –

15 procentų, vadovo pavaduotojui – 10 procentų, valstybės pareigūnui – 5 procentais didesni darbo užmokesčiai.

Vadovaujantis Įstatymo 5 straipsniu, valstybės politikams, valstybės pareigūnams mokamas priedas už išstarnautus Lietuvos valstybei metus, kuris neturi viršyti 30 procentų pareiginės algos. Priedą už išstarnautus valstybei metus sudaro 3 procentai valstybės politiko ar valstybės pareigūno pareiginės algos už kiekvienus trejus metus.

#### **4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama**

Siekiant nesudaryti sąlygų nepagrįstoms darbo užmokesčio dydžių disproporcijoms tarp valstybės politikų bei valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų, teikiamu Įstatymo projektu siūloma:

1) valstybės politikų pareiginės algos koeficientus didinti 13 procentų, kaip buvo didinti aukščiausių kategorijų valstybės tarnautojų pareiginės algos koeficientai;

2) savivaldybių merų ir jų pavaduotojų pareiginių algų dydžius suskirstyti pagal savivaldybės teritorijoje gyvenančių gyventojų skaičių vietoj buvusių dviejų grupių į 5 grupes: 1 grupė – kai savivaldybės teritorijoje gyvena per 500 tūkst. gyventojų, 2 grupė – kai savivaldybės teritorijoje gyvena nuo 100 tūkst. iki 500 tūkst. gyventojų, 3 grupė – kai savivaldybės teritorijoje gyvena nuo 50 tūkst. iki 100 tūkst. gyventojų, 4 grupė – kai savivaldybės teritorijoje gyvena nuo 15 tūkst. iki 50 tūkst. gyventojų, 5 grupė – kai savivaldybės teritorijoje gyvena iki 15 tūkst. gyventojų. Taip pat numatoma savivaldybių merams ir jų pavaduotojams pareigines algas padidinti pagal šiuos kriterijus: jeigu savivaldybės teritorijoje yra kurortas, – 5 procentais, jeigu savivaldybės teritorijoje yra kurortinė teritorija, – 4 procentais. Šie kriterijai numatomi, nes kurortuose ir kurortinėse teritorijose teikiamos atitinkamos paslaugos ne tik savo savivaldybės gyventojams;

3) valstybės kontrolieriaus ir Seimo kontrolierių įstaigos vadovo pareiginės algos koeficientus numatyti 10 procentų didesnius nei Vyriausybės ar Seimo kanclerių pareiginės algos dydžiai, atsižvelgiant į šių valstybės pareigūnų vykdomų funkcijų svarbą;

4) valstybės pareigūnams (Seimo, lygių galimybių, vaiko teisių apsaugos, akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriams, žurnalistų etikos inspektoriui, institucijų ir įstaigų vadovams, institucijų, komisijų, tarybų pirmininkams ar direktoriams) pareiginę algą didinti atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme I–III įstaigų grupių įstaigų vadovams ar departamentų direktoriams numatytas pareiginės algos schemų ribas. Jų pavaduotojams siūloma numatyti 10 procentų mažesnius pareiginės algos koeficientus nei jų vadovams, nariams – 5 procentais mažesnius pareiginės algos koeficientus nei pavaduotojams;

5) atsižvelgiant į tai, kad Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pirmininkui ir nariams pareiginės algos koeficientai buvo padidinti 2019 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 priedėlio pakeitimo įstatymu Nr. XIII-2431, Lietuvos administracinių ginčų komisijos narių pareiginių algų dydžius sutapatinti su Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės narių pareiginės algos koeficientais, nes minėtų komisijų nariams keliama panašūs nepriklausomumo ir profesinės kompetencijos reikalavimai;

6) Vyriausybės atstovų įstaigos vadovo pareiginės algos dydį prilyginti mero, kurio savivaldybės teritorijoje gyvena per 500 tūkst. gyventojų, pareiginės algos dydžiui, Vyriausybės atstovui nustatyti 10 procentų mažesnę pareiginės algos dydį už Vyriausybės atstovų įstaigos vadovo pareiginės algos dydį.

Įgyvendinant Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 29 d. nutarimą Nr. KT16-N7/2019, Įstatymo projekte savivaldybių merų ir jų pavaduotojų pareiginių algų dydžius suskirsčius pagal savivaldybės teritorijoje gyvenančių gyventojų skaičių vietoj buvusių dviejų grupių į 5 grupes, į pirmą grupę pagal savivaldybės teritorijoje gyvenančių gyventojų skaičių, Lietuvos Respublikos gyventojų registro duomenimis, patektų tik Vilniaus miesto savivaldybė, į antrą grupę –

4 savivaldybės (Kauno miesto, Klaipėdos miesto, Šiaulių miesto, Vilniaus rajono), į trečią grupę – 7 savivaldybės (Kauno rajono, Panevėžio miesto, Klaipėdos rajono, Marijampolės, Mažeikių rajono, Alytaus miesto, Kėdainių rajono), į ketvirtą grupę – 42 savivaldybės (Jonavos rajono, Zarasų rajono ir kitų rajonų bei Elektrėnų, Druskininkų, Visagino savivaldybės, Palangos miesto savivaldybė), o į penktą grupę – 6 savivaldybės (Kazlų rūdų, Kalvarijos, Pagėgių, Rietavo, Birštono ir Neringos savivaldybės). Neringos savivaldybė – mažiausia iš visų savivaldybių, kurioje deklaruoti 5025 gyventojų. Kadangi Neringos savivaldybė veikia kaip kurortas, jos merui ir pavaduotojui pareiginė alga būtų padidinta 5 procentais. Padidinus Neringos savivaldybės mero pareiginę algą 5 procentais, ji prilygtų Įstatymo projekte numatytam ketvirtos savivaldybių grupės savivaldybės mero pareiginės algos dydžiui. Pagal minėtus kriterijus suskirsčius pareigines algas, savivaldybių merų ir jų pavaduotojų pareiginės algos, palyginus su šiuo metu numatytomis, vidutiniškai didėtų apie 11 procentų.

Paminėtina, kad daugumoje Europos Sąjungos valstybių narių savivaldybių merų darbo užmokesčio dydis yra siejamas su savivaldybių gyventojų skaičiumi, t. y. savivaldybės yra suskirstomos į grupes pagal gyventojų skaičių. Tokių grupių skaičius svyruoja nuo 3-ų (Graikijoje ir Lenkijoje), 6-ių Danijoje iki 14-os Čekijoje, 21-os Austrijoje, 22-ų Belgijoje. Čekijos, Danijos, Kroatijos, Lenkijos, Rumunijos ir Portugalijos teisės aktuose yra išskirtos ir sostinės, kurių vadovams nustatomi konkretūs darbo užmokesčio ir išmokų dydžiai. Estijoje, Latvijoje, Suomijoje ir Švedijoje savivaldybių merų darbo užmokestį nustato kiekviena savivaldybės taryba savarankiškai. Beje, šiose valstybėse savivaldybių merai nėra renkami tiesioginiuose rinkimuose.<sup>1</sup>

Įstatymo projekte nebelieka Įstatymo 3 straipsnio 9 dalies nuostatos, nes, subalansavus valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų darbo užmokestį, ji taps nebeaktuali. Ši nuostata buvo priimta siekiant laikinai išvengti valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų atlyginimų disproporcijų.

Atsižvelgiant į Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas, Įstatymo projektu siūloma:

1) valstybės politikų ir valstybės pareigūnų priedus už tarnybos Lietuvos valstybei stažą skaičiuoti po 1 procentą jų pareiginės algos už kiekvienus metus, tačiau priedo dydis neturi viršyti 30 procentų pareiginės algos – lygiai taip, kaip numatyta Valstybės tarnybos įstatyme;

2) pakeisti nuorodą į Valstybės tarnybos įstatymą, skaičiuojant priedus už tarnybos Lietuvos valstybei stažą;

3) patikslinti Įstatymo 4 straipsnį dėl pareiginės algos bazinio dydžio nustatymo.

Be to, Įstatymas papildytas nauja nuostata dėl materialinių pašalpų valstybės pareigūnams skyrimo, atsižvelgiant į tai, kad materialines pašalpas gali gauti valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis.

Priėmus Įstatymo projektą, bus įgyvendintas Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 29 d. nutarimas Nr. KT16-N7/2019 ir Ilgalaikėje tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategijoje išreikšta pozicija dėl viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio didinimo 2020–2025 metais, padidės valstybės politikų ir valstybės pareigūnų pareiginių algų koeficientai. Tačiau tiems valstybės pareigūnams, kurių darbo užmokestis (pareiginė alga ir priedas už Lietuvos valstybei ištarnautus metus) įsigaliojus Įstatymo projektui bus mažesnis, palyginti su iki 2019 m. gruodžio 31 d. nustatytu darbo užmokesčiu (kai buvo taikoma Įstatymo 3 straipsnio 9 dalies nuostata), bus mokamas iki Įstatymo projekto įsigaliojimo nustatytas darbo užmokestis, kol jie eis tas pačias pareigas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad valstybės politikų, išskyrus savivaldybių merus ir jų pavaduotojus, bei valstybės pareigūnų, išskyrus prokurorus, žvalgybos pareigūnus, Lietuvos administracinių ginčų komisijos ir Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės narius, pareiginių algų dydžiai nuo 2014 metų, kai buvo sugrąžinti į prieškriziniu

<sup>1</sup> Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus susisteminta informacija 19/17 (2019-09-20) „Merų darbo užmokesčio nustatymo kriterijai Europos Sąjungos valstybėse narėse“

laikotarpiu galiojusius pareiginių algų dydžius, nė karto nebuvo didinti. Savivaldybių merų ir jų pavaduotojų pareiginės algos buvo padidintos 2015 m. balandžio 21 d. priimtu Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 priedėlio pakeitimo įstatymu Nr. XII-1630.

Be to, pažymėtina, kad vidutinis darbo užmokestis (VDU) šalies ūkyje Lietuvoje nuo 2009 m. iki 2018 m. išaugo 55,2 procento, viešajame sektoriuje – 42,9 procento, o pareiginės algos bazinis dydis 2019 metais sudaro 95 procentus 2008 m. buvusios pareiginės algos bazinio dydžio (141,9 euro).

Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2019 m. gegužės 29 d. nutarime Nr. KT16-N7/2019 nurodytą oficialiai Teisės aktų registre skelbtiną šio nutarimo datą, numatomas įstatymo įsigaliojimas – 2020 m. sausio 1 d.

**5. Galimos neigiamos priimto Įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta**

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

**6. Kokią įtaką priimtas Įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai**

Įstatymo priėmimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

**7. Kaip Įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai**

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

**8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios**

Seimui priėmus įstatymą, kitų teisės aktų priimti nereikės. Įstatymo projekto 3 straipsniu siūloma pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 priedėlio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2431.

**9. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Nutarimo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka**

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Naujų sąvokų nepateikiama.

**10. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus**

Įstatymo projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

**11. Jeigu Įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti**

Nereikės.

**12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti**

Numatomas preliminarus papildomas lėšų poreikis įstatymui įgyvendinti – 2,5 mln. eurų. Darbo užmokestis padidės apie 400 valstybės politikų (išskyrus 141 Seimo narį) ir valstybės pareigūnų.

**13. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados**

Negauta.

**14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis**

„Darbo užmokestis“, „pareiginė alga“.

**15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai**

Nėra.

---